

2010:32
ANTIKVARISK KONTROLLRAPPORT

Exteriör belysning, Universitetshuset

EXTERIÖR BELYSNING VID UNIVERSITETSHUSET I UPPSALA, FJÄRDINGEN
1:9, UPPSALA KOMMUN

UPPLANDSMUSEET

Per Lundgren 2010

Omslagsfotografi: Universitetshusets huvudfasad mot Universitetsparken med Geijersstatyn i förgrunden.

Foto: Per Lundgren, Upplandsmuseet 2010

Upplandsmuseets rapporter 2010:32

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet 2010

UPPLANDSMUSEET

INNEHÅLL

Sammanfattning av utförda arbeten	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	7
Fasadbelysning samt byte av entrébelysning och stolpbelysning	7
Markplanering vid östra fasaden	13
Omplantering, belysning m.m vid Geijersstatyn	15
Avvikelser från arbetshandlingar	17
Övriga handlingar med relevans för ärendet	18

Sammanfattning av utförda arbeten

Universitetshuset har fått ny exteriör belysning. Delar av Universitetsparken och Geijersstatyn har också fått en ny ljussättning.

Administrativa uppgifter

Universitetshuset i Uppsala är ett statligt byggnadsminne. Ändringarna har utförts efter tillstånd av Riksantikvarieämbetet 2009-06-29, RAÄ dnr 311-2396-2009 (fasadbelysning samt byte av entrébelysning och stolpbelysning), 2009-09-21, RAÄ dnr 311-3543-2009 (markplanering vid östra fasaden) samt 2009-10-29, RAÄ dnr 311-4230-2009 (omplantering m.m. vid Geijersstatyn samt belysning av statyn och träd i Universitetsparken).

Objekt	Universitetshuset
Fastighet	Fjärdingen 1:9
Socken	Uppsala stad
Kommun	Uppsala
Byggherre	Statens fastighetsverk
Bygghandlingar	Tengbom A5
Entreprenör	Installationsteknik i Solna AB (totalentreprenad)
Antikvarisk kontrollant	Upplandsmuseet genom Per Lundgren
Byggnadstid	augusti – december 2009
Antikvarisk slutbesiktning	2010-09-01

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Universitetshuset uppfördes 1878 – 87 efter ritningar av Herman Teodor Holmgren. Den skulpturala utsmyckningen vid entrén gjordes av Oscar Berg och Carl Johan Dyfverman. Universitetshuset omges av Universitetsparken som anlades i samband med att byggnaden uppfördes. Parken skulle vara ett komplement till Botaniska trädgården och planterades med tidstypiska, exotiska träd och buskar. Geijersstatyn ställdes på sin plats i samband med invigningen av parken 1888.

*Universitetshusets invigning i maj 1887
Geijersstatyn är ännu inte på plats. Parkens träd står som späda plantor. Foto Henri Osti.*

Universitetshusets efter invigningen av parken och Geijersstatyn 1889. Foto Henri Osti.

Geijersstatyn med rundel. Statyn och dess fundament omgärdas av byglar som skydd för planteringarna. Foto Axel Sagerhom

*Universitetshuset 2009.
Exteriören är i stort sett
oförändrad sedan invig-
ningen 1887.*

Utförda åtgärder

Fasadbelysning samt byte av entrébelysning och stolpbelysning

Syftet med belysningen av Universitetshuset har enligt konceptet för exteriör belysning av A5 Tengbom bland annat varit att lyfta fram byggnadens arkitektoniska uttryck och att stärka dess egenskap av vertikal rumsbildare för parken och omgivande stadsrum. Målsättningen har varit att fasaderna ska upplevas som belysta av sina fasadhängda lyktor samt sina ljuskandelabrar.

Byggnaden som helhet belyses genom strålkastare monterade på stolpar i byggnadens närhet. På relativt stort avstånd från byggnaden har omkring 10 meter höga stolpar bestyckade med avbländade strålkastare satts upp. Vid den sydöstra fasaden, mot Övre Slottsgatan respektive S:t Olofsgatan, har strålkastare dessutom satts upp på befintliga stolpar. Tätt inpå den sydvästra fasaden har mindre stolpar, ca 4,5 meter höga, placerats. De nya stolparna är utförda avtrappade och har lackats i färgen RAL 9006, en neutralgrå aluminiumfärg, ca NCS 4000, glanstal 30. Den övre delen av huvudfasadens mittparti accentueras speciellt genom LED-armaturer placerade innanför balustraden på balkongen ovan entrétrappan.

Belysningsstolparna med kandelabrar som står vid huvudentrén har bestyckats med nya ljuskällor med cylindriska linser som riktar en del av ljuset mot trappan. En befintlig belysningsstolpe intill parkeringen i korsningen mellan S:t Olofsgatan och Övre Slottsgatan har ersatts av en ny.

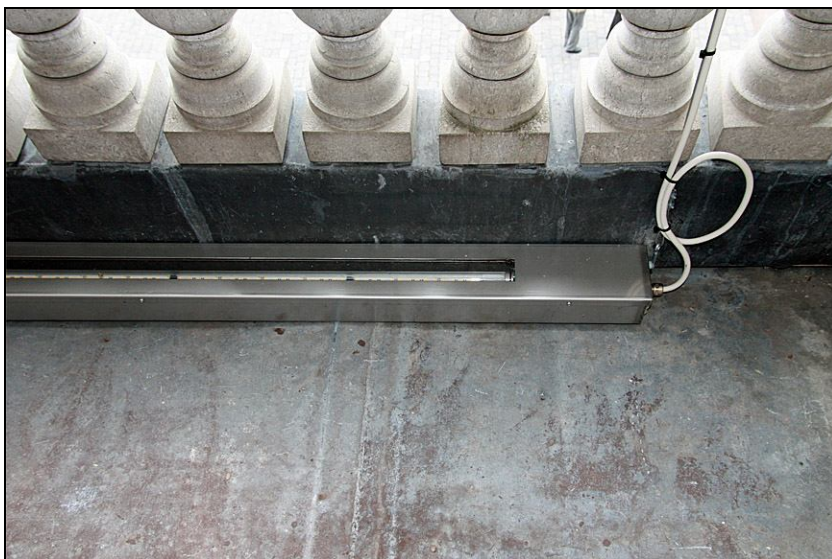
De nya stolparna har fundament av gjuten betong. Grävningen av hålen för fundamenten och schaktningen för framdragningskablage har skett i samråd med och under arkeologisk övervakning av Upplandsmuseet. Resultaten av den arkeologiska undersökningen redovisas i en särskild rapport (se Upplandsmuseets rapportserie nr 2010:16, "Universitetsparken. Lämningar efter ärkebiskopsborgen", Anna Öhlund).

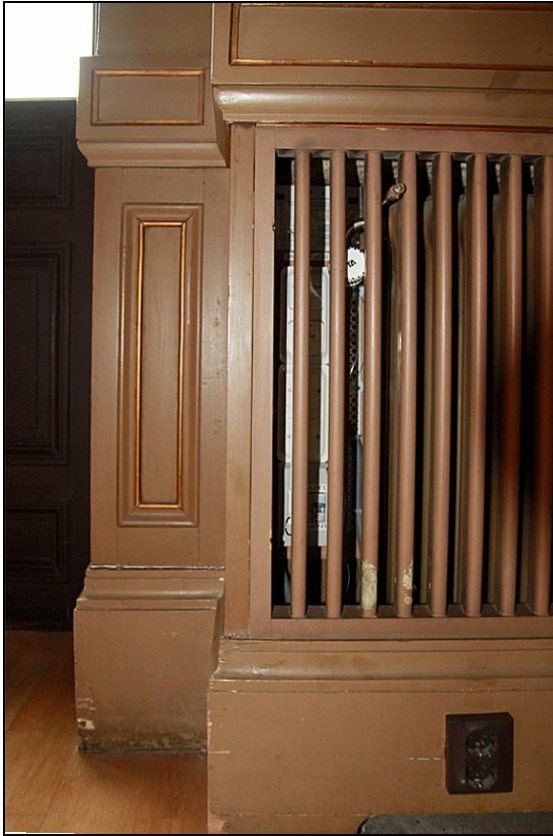
*Schaktningsarbeten i
Universitetsparken i
samband med kabel-
dragning.*

*Håltagning för stolpfun-
dament.*

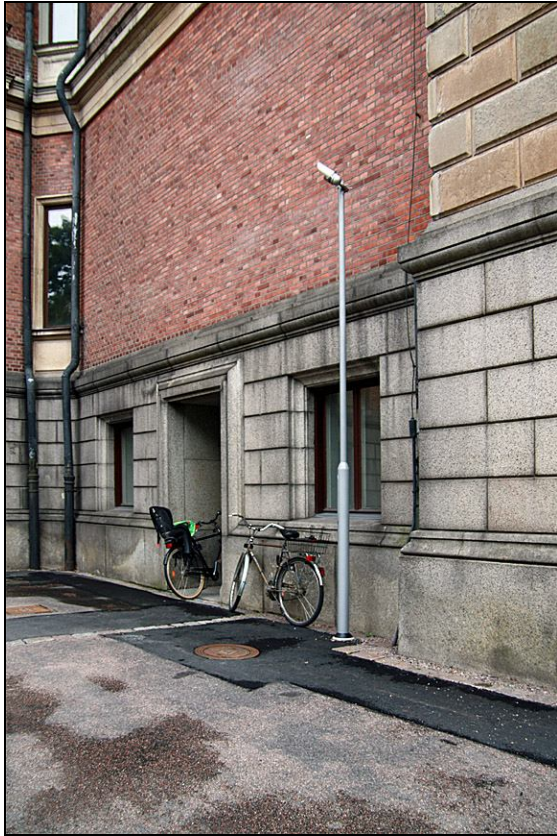
*LED-armatur
innanför entréns
balustrad
(DG02.02)*

Styrningen och kabeldragningen till balkongens LED-armatur är dold bakom elementskyddets spjälor. Kabeln löper i en hålighet innanför golvsöckeln ut till balkongen. Håltagning i fasadstenen har kunnat undvikas.

Ny stolpbelysning vid parkeringsplatsen vid korsningen mellan S:t Olofsgatan och Övre Slottsgatan (S09).

Ny, mindre, fasadnära belysningsstolpe (So7)

Ny, hög stolpe för fasadbelysning (So4)

Strålkastare monterade på befintliga stolpar (So5)

Äldre ljuskälla i kandelaberarmatur.

*Ny ljuskälla i plastcylinder
i befintlig kandelaberarmatur.*

Universitetshusets fasad mot Universitetsparken med Geijersstatyn i förgrunden.

Samma fasadparti som ovan i dagsljus.

Universitetshusets fasad mot Universitetsparken. Fasaden har en ganska jämn belysning. Det lite kallare och starkare ljuset från LED-armaturerna accentuerar mittrisalitens paradväning. Fasadkalkstenen lyser vit. Kandelabrerna ger allmänbelysning för entréns trappor och avsatser.

Samma fasadparti som ovan i dagsljus.

Universitetshusets fasad mot Övre Slottsgatan.

Markplanering vid östra fasaden

Markplanering har utförts längs med huvudfasaden mot Universitetsparken. Anledningen till åtgärden var dels att få en väl fungerande dränering och avrinning och dels få ett mer tilltalande utseende än tidigare. Befintligt grus har ersatts av tät stenflis med avlutning från fasaden. Anslutningen till grundsockeln har höjts så att den råa grundmuren inte är synlig.

*Huvudfasadens södra del
innan åtgärd.*

*Huvudfasadens norra del
innan åtgärd.*

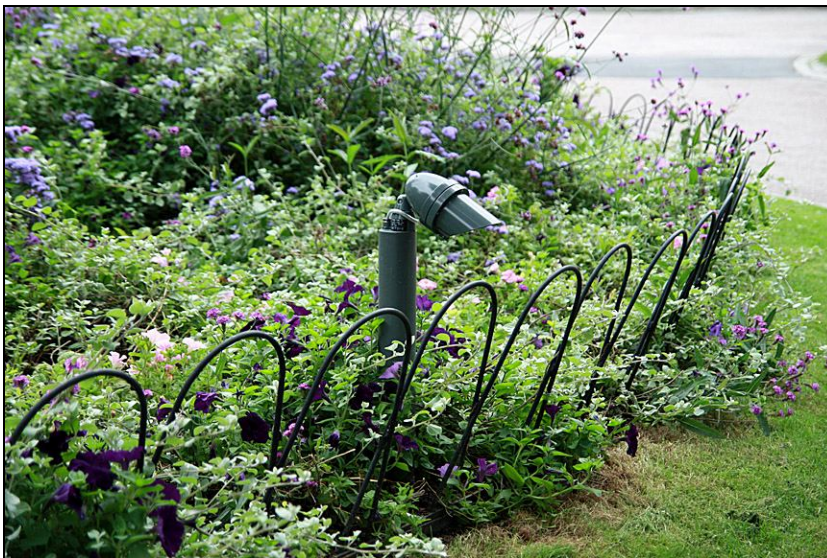
*Huvudfasadens norra del
efter åtgärd.*

Huvudfasadens norra del efter åtgärd.

Omplantering, belysning m.m vid Geijersstatyn

Rundeln till Geijersstatyn har höjts mot statyns fundament så att jorden når upp över den tidigare blottade grundmuren. För att förhindra passage genom planteringen har bågformade byglar satts upp. Statyn, rundeln och omgivande träd har fått belysning. Belysningen av Geijersstatyn sker genom låga, uppåtriktade strålkastare intill statyns fundament samt genom en högt belägen strålkastare på en stolpe öster om statyn. Själva rundeln belyses av strålkastare innanför rundelns byglar. Träden i den del av parken som omger statyn har fått en uppåtriktad belysning med markstrålkastare.

Armatyr med ljuskälla som belyser rundelns yttre del. Bågformade trådbyglar skyddar planeringarna i rundelns inre del.

Geijerstatyn med ny belysning. Belysningen sker dels genom uppåtriktade strålkastare intill statyns fundament, dels genom strålkastare på stolpe på längre avstånd från statyn. Belysningen accentuerar främst den undre delen av statyn, med den sittande musan.

Den belysta Geijerstatyn med spotbelysning av rundelns yttre del.

Omgivande delar av Universitetsparken har fått belysning av bland annat trädkronorna. Belysningen sker med hjälp av nedsänkta markstrålkastare.

Nedsänkt markstrålkastare med stenskoning.

Avvikelser från arbetshandlingar

- Elmatningen in till Universitetshuset vid fasaden mot S:t Olofsgatan är dragen under marknivå och går i ett tomrör under luftintagen istället för synligt längs sockeln.
- Nya belysningsstolpar So1, So2, So4, So6 (10 – 12 m höga stolpar) samt So7, So8, S12 (4,3 – 4,5 m höga) ska enligt arbetshandlingarnas armaturförteckning vara koniska. Istället monterades avtrappade stolpar.
- Separata strålkastare har inte monterats i kandelaberarmaturernas huvar.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2009-04-28 A5 Tengbom: Universitetshuset i nytt ljus. Koncept för exteriör belysning
- 2009-06-01 Statens fastighetsverk/A5 Tengbom: Förfrågningsunderlag
- 2009-06-24 Statens fastighetsverk/Geostatik ErikssonWallinAB: Förfrågningsunderlag
- 2009-06-29 Riksantikvarieämbetet: beslut dnr 311-2396-2009 (Fasadbelysning samt byte av entrébelysning och stolpbelysning)
- 2009-09-24 Riksantikvarieämbetet: beslut dnr 311-3543-2009 (Markplanering vid östra fasaden)
- 2009-10-09 Statens Fastighetsverk/A5 Tengbom Uppsala: Effektbelysning Uppsala Universitetspark. Bygghandling, belysnings och elentreprenad)
- 2009-10-29 Riksantikvarieämbetet: beslut dnr 311-4230-2009 (Omplantering m.m. vid Geijersstatyn samt belysning av statyn och träd i Universitetsparken)
- 2009-11-27 Upplandsmuseet: Angående belysningsstolpar vid Universitetshuset i Uppsala

